

Vergaderjaar 1984–1985

18 285 **Regeling van de fusie van verenigingen en van stichtingen****Nr. 5** **VOORLOPIG VERSLAG**
Vastgesteld 14 november 1984

De vaste Commissie voor Justitie¹, belast met het voorbereidend onderzoek van dit wetsvoorstel, brengt het navolgende verslag uit.

Algemeen

De leden van de P.v.d.A.-fractie hadden met belangstelling kennis genomen van dit wetsvoorstel. Met de strekking daarvan konden zij instemmen. In het licht van de bestaande fusiemethoden vroegen deze leden zich wel af of in de praktijk aan de voorgestelde juridische fusie behoefte bestaat. Zou de regering daar informatie over kunnen verstrekken? Zouden daarnaast, mede aan de hand van een aantal voorbeelden, de mogelijkheden beschreven kunnen worden die het recht nu al kent voor het samengaan van verenigingen en van stichtingen? In dat verband vroegen deze leden zich ook af of wetsvoorstel 18 285 ook gevolgen heeft voor fusies in de sfeer van de onderwijswetgeving. Zij meenden van niet, maar zouden daar graag duidelijkheid over willen hebben.

De leden van de P.v.d.A.-fractie stelden prijs op een commentaar van de regering op een tweetal aspecten van de juridische fusie zoals die ook door de Nationale Raad voor Maatschappelijk welzijn naar voren zijn gebracht in de brief van 29 augustus 1984 aan de vaste Kamercommissie voor Justitie. Deze leden doelden daarbij op het zogenaamde verzetrecht en de privacy-bescherming.

Het viel deze leden op dat in de memorie van toelichting geen aandacht wordt geschonken aan de fiscale problematiek die uit de juridische fusie kan voortvloeien. Zou de regering, mede in het belang van de rechtszekerheid, daarvan een overzicht kunnen geven? Deze leden dachten daarbij aan de Successiewet, de Wet op de omzetbelasting, de Wet op de belastingen van rechtsverkeer en de Wet op de vennootschapsbelasting. In dat verband zou onder meer aandacht worden besteed aan de Resolutie van 29 november 1979, gewijzigd op 14 juni 1983, «Kwijtscheldingsbeleid op belastingen van rechtsverkeer en Successiewet 1956», en aan artikel 31 van de Wet omzetbelasting jo artikel 8 van de Uitvoeringsbeschikking 1969. De leden van de P.v.d.A.-fractie merkten op dat er nauwelijks aandacht wordt besteed aan de medezeggenschap van werknemers bij de juridische fusie van verenigingen en van stichtingen. Zij meenden dat daarbij zowel het SER-besluit Fusiegedragsregels, de Wet op de ondernemingsraden als de CAO-regelin-

gen inzake fusies, afhankelijk van de concrete situatie, een rol kunnen spelen. Zou de regering hier duidelijkheid over kunnen verschaffen?

De leden van de C.D.A.-fractie hadden met belangstelling kennis genomen van het voorliggende ontwerp van wet, dat beoogt in het voetspoor van de juridische fusie van de NV en de BV, de samenstelling van verenigingen en stichtingen in Boek 2 van ons Burgerlijk Wetboek te regelen.

De C.D.A.-fractie meende dat het voorliggende ontwerp van wet in een leemte voorziet. Zij achtten het van groot belang dat het instrument van de juridische fusie ter beschikking komt van verenigingen en stichtingen in de culturele, charitatieve, maatschappelijke en wetenschappelijke sector.

De leden van de C.D.A.-fractie achtten bij een vereniging met een ideëel karakter, een uitgesproken identiteit of signatuur, de automatische overgang van het lidmaatschap niet een gegeven. Zij waren van oordeel dat elk lid dat tegen een fusie met een andere vereniging is, zijn lidmaatschap vóór de fusiedatum moet kunnen opzeggen, ook al is de statutaire termijn, zo die er is, voor de opzegging van het lidmaatschap reeds verstreken. Anders zou, zo meenden deze leden, het grondrecht van vereniging en vergadering geweld worden aangedaan; immers leden zouden gedwongen mee overgaan naar de nieuwe rechtspersoon.

Omtrent de positie van de begunstiger van een vereniging met statutair omschreven rechten en plichten, hadden de leden van de C.D.A.-fractie in het voorliggende ontwerp van wet niets aangetroffen. Zij vroegen of deze positie te vergelijken was met die van donateurs van een stichting, aan wie statutair rechten en plichten zijn toegekend.

De leden van de C.D.A.-fractie zagen graag een bepaling opgenomen gelijk aan die van artikel 36 lid 3 Boek 2 BW, zodat de leden hun lidmaatschap kunnen opzeggen, indien de verplichtingen die op de leden van de overnemende vereniging gaan rusten, zwaarder zijn dan die welke binnen het kader van de verdwijnende vereniging golden. Zij meenden dat een ernstige lastenverzwaring onder omstandigheden wellicht recht zou kunnen geven op onmiddellijke beëindiging van het lidmaatschap op grond van artikel 36 lid 1 Boek 2 BW.

De C.D.A.-fractie oordeelde dat, waar de inhoud van het voorstel tot fusie onder meer moet gaan bevatten:

1. de voornemens over de samenstelling van het bestuur na de fusie en de raad van Commissarissen, zo die er statutair is,
2. de voornemens omtrent voortzetting of beëindiging van de werkzaamheden, en
3. de voorgenomen maatregelen in verband met de overgang van het lidmaatschap, een uiteenzetting van de minister op zijn plaats is welke rechten op dit punt aan de ondernemingsraad en, waar het een school betreft, aan de medezeggenschapsraad, toekomen. Zij stelden een uitvoerige uiteenzetting van de Minister op prijs.

De leden van de C.D.A.-fractie hadden kennis genomen van het feit dat mede op verzoek van de Nationale Raad voor Maatschappelijk Welzijn aan cliënten – belanghebbenden – van verenigingen en stichtingen een recht van verzet wordt toegekend. Zij waren er vooralsnog niet van overtuigd dat juist dit juridische instrument, dat weer een verzwaring van de taak van de rechterlijke macht betekent, door één cliënt-belanghebbende moet kunnen worden gehanteerd. Zij meenden dat een oplossing zou zijn indien de daarvoor in aanmerking komende instellingen een statutaire bepaling opnemen dat voor juridische fusie de instemming van de cliënten-vereniging nodig is. Zij achtten het een bezwaar van de voorgestelde wettelijke bepalingen dat één cliënt, een mogelijke querulant, door het recht van verzet te hanteren de fusie zou kunnen ophouden. Het evenwicht tussen de positie van leden, begunstigers en cliënten van een vereniging wordt door een zodanige wettelijke bepaling ook verstoord, meenden deze leden. Zij wezen er in dit verband ook op dat door de Minister van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur bij voorbeeld aan verdere subsidiëring van een vereniging of stichting de eis tot samenwerking verbonden kan worden.

Het maatschappelijk belang van het instandhouden van een activiteit mag dan naar het oordeel van de leden van de C.D.A.-fractie niet opgeknoopt worden aan het recht van verzet van één cliënt. Zij vroegen de minister deze argumentatie nog eens te wegen.

Zij meenden dat naast instemming van de cliënten-vereniging, die statutair voor een fusie geëist zou kunnen worden, de minister in zijn nadere overwegingen zou kunnen betrekken of niet het recht van verzet pas moet worden toegekend, wanneer tenminste vijf cliënten-belanghebbers hiertoe de wens te kennen gegeven hebben.

De C.D.A.-fractie achtte het in beginsel juist, dat bij een vereniging of stichting een wijziging in de omstandigheden in beginsel slechts in uitzonderingsgevallen de fusie behoort te beïnvloeden. Zou de minister enige voorbeelden van dergelijke omstandigheden kunnen aanduiden? Het leek de leden van de C.D.A.-fractie ook juist dat een fusie tot gevolg kan hebben dat een overeenkomst waarbij een fusiepartner partij is in redelijkheid niet langer ongewijzigd in stand kan blijven. De rechter kan dan de overeenkomst ontbinden of wijzigen op verzoek van de fusiepartner of de wederpartij. In dit verband wees de C.D.A.-fractie ook op artikel 1051 BW. Daarin wordt bepaald dat indien de verkrijgende rechtspersoon de uiterste wil waaraan een last verbonden is, niet langer wil of kan nakomen na de fusie, de erfgenamen of de lastbeoordeelden nakoming van de overnemende stichting kunnen eisen dan wel de vervallen verklaring van de uiterste wilsbeschikking kunnen veranderen. Het niet langer willen of kunnen nakomen van de fusie zou kunnen blijken uit de inhoud van het voorstel tot fusie onder het hoofd «Voornemens omtrent voortzetting of beëindiging van de werkzaamheden».

Het enkele feit van het tenietgaan van de verdwijnende rechtspersoon, levert daartoe géén grond op. Ook bij de schenking onder last (artikel 1725 BW), oordeelde de C.D.A.-fractie, kan zich een soortgelijke situatie voordoen. De gewijzigde omstandigheden hebben als zodanig op de making onder last en de schenking onder last geen invloed. De verkrijgende rechtspersoon dient zelfstandig zijn wil te bepalen omtrent al dan niet voortzetting van de rechten en verplichtingen, welk vóór de fusie op de verdwijnende rechtspersoon gerust hebben.

De leden van de D'66-fractie merkten op dat aan de tweede zin van art. 1 krachtens de fusiewet NV en BV de woorden zijn toegevoegd: «of ten gevolge van fusie». Aldus is de regeling ontstaan dat aandeelhouders geen voorkeursrecht hebben op aandelen die worden uitgegeven ten gevolge van fusie, tenzij de statuten anders bepalen. Kunnen de statuten bepalen dat de aandeelhouders bij fusie wél een voorkeursrecht hebben of is dit een vergissing, zo vroegen de leden van de D'66-fractie zich af. In het laatste geval zou volstaan kunnen worden met schrapping van de destijds toegevoegde zinsneden. Zij is immers overbodig omdat bij fusie geen sprake is van emissie in de zin van art. 96a.

Artikelen

Artikel 309

De leden van de P.v.d.A.-fractie vroegen zich af of de regering cliëntendossiers rekent tot «het vermogen» van de rechtspersoon dan wel tot de «persoonlijke verplichtingen» van de rechtspersoon.

Artikel 312

Deze leden van de P.v.d.A.-fractie achtten de argumentatie van de regering om niet in dit artikel naar analogie van art. 326 tweede lid goedkeuring van het fusievoorstel te eisen door degenen die «in voorkomend geval het besluit tot fusie moeten goedkeuren», onvoldoende onderbouwd. De argumenten van de Nationale Raad voor Maatschappelijk Welzijn, zoals gesteld in de brief van 29 augustus 1984, om wel tot een dergelijke goedkeuringseis te komen, spraken hen vooral nog meer aan.

Artikel 314

Hoe beoordeelt de regering de suggestie om in art. 314 de volgende zinsnede in te voegen: «alsmede in een dagblad verschijnend in het verzorgingsgebied waarin de te fuseren rechtspersonen werkzaam zijn», vroegen de leden van de P.v.d.A.-fractie.

Ten aanzien van art. 314 hadden de leden van de D'66-fractie de volgende opmerkingen.

Deze bepaling schijnt toe te laten dat het fusievoorstel en de daarbij horende stukken op verschillende tijdstippen worden neergelegd. De verleiding om de bijbehorende stukken later te deponeren kan opkomen wanneer deze nog niet klaar zijn, terwijl men toch voortgang wil maken met de fusie, waarbij een rol kan spelen de in art. 313 lid 2, eerste zin, genoemde termijn. De verleiding om een tussentijdse vermogensopstelling eerder te deponeren kan opkomen in verband met de in art. 313 lid 2, tweede zin, genoemde termijn. Mede gelet op art. 317 lid 2 lijkt echter gespreide deponering onwenselijk. Wellicht kan aan art. 314 lid 1 sub a worden toegevoegd de zinsnede: «met daarbij gevoegd». Kan de minister hiermee instemmen?

Ook na wijziging van lid 1 in de voorgestelde zin zou men kunnen volhouden dat bij toepassing van lid 5 met deponering van alleen het gewijzigde fusievoorstel kan worden volstaan. Alsdan kan evenwel de eventueel vereiste tussentijdse vermogensopstelling verouderd zijn, terwijl daarnaast de vraag rijst in hoeverre de termijn van art. 313 lid 2, eerste zin, opnieuw toepassing moet vinden. De laatste vraag kan worden opgelost door in art. 314 lid 5 ook op te nemen art. 313 lid 2. De eerste door in de tweede zin van art. 313 lid 2 het woord «zij» te vervangen door «het fusievoorstel». Is de minister bereid dit over te nemen?

In art. 314 lid 2 wordt een plicht opgelegd tot meer uitgebreide informatieverzetting aan nauw bij de rechtspersoon betrokken personen. In de voorgestelde tekst vervalt evenwel deze plicht indien de rechtspersoon geen kantoor heeft. Vindt de minister dit rationeel? Meer voor de hand ligt het als alternatieve plaats van nederlegging het woonadres van een bestuurder aan te wijzen.

Het in de laatste zin van lid 2 genoemde recht op afschrift lijkt gekoppeld te zijn aan de deponeringsplicht ten kantore. Dit is op zich zelf genomen rationeel maar dan bestaat er te meer aanleiding om geen uitzonderingen op deze deponeringsplicht toe te laten.

Over de vraag of een stichting blijkens haar statuten de belangen van groepen personen dient, kan gemakkelijk verschil van mening ontstaan. Men zou kunnen volhouden dat impliciet uit de statuten van zo goed als iedere stichting blijkt dat zij de belangen van groepen personen dient. Mede om deze reden lijkt schrapping van lid 6 wenselijk. Wat is er voor bezwaar tegen dat stichtingen de normale procedure volgen, zo vroegen de leden van de D'66-fractie zich af. Het recht op inzage en afschrift wordt immers in lid 2 voldoende beperkt.

Artikel 316

De leden van de P.v.d.A.-fractie zouden graag vernemen of met dit artikel niet een dubbele regeling van fusies in de verzekeringsbranche wordt geïntroduceerd. Zij verwezen voor deze opvatting naar de artikelen 39 en volgende van de Wet op het schadeverzekeringsbedrijf en naar de artt. 34 en volgende van de Wet op het levensverzekeringbedrijf. Nodeloze kosten en vergroting van de werkdruk van de rechterlijke macht achtten zij in dit verband voor de hand te liggen.

De leden van de D'66-fractie informeerden naar het in lid 2, laatste zin, verzetrecht dat gegeven wordt aan bepaalde belanghebbenden. Daarmee is een nieuw element in de regeling geïntroduceerd, waarop lid 3, dat alleen spreekt over het verzet door de schuldeiser, niet aansluit. Moet worden geconcludeerd dat de rechter het verzet gegrond mag (moet?)

verklaren indien hij van oordeel is dat de fusie inderdaad in strijd is met het in lid 2 bedoelde belang, zo vroegen de leden van de D'66-fractie zich af, of kan de rechter naar analogie van lid 3 een termijn stellen om maatregelen te nemen ter beveiliging van het belang? Zo ja, moet degene die verzet doet niet daarbij aangeven wat hij in dit opzicht van de te fuseren rechtspersoon verwacht? Komt het recht van verzet krachtens deze bepaling bij een vereniging in beginsel toe aan alle leden? Of alleen wanneer de belangen van leden met zoveel woorden in de statuten worden genoemd? Hoe zit dat bij de NV en BV? Kan de minister hier antwoord op geven?

Een derde opmerking die de leden van de D'66-fractie over de laatste zin van lid 2 wilden maken was, dat dit leidt tot een beslissing over vragen, die bij toepassing van art. 317 lid 5 opnieuw aan de orde kunnen komen. Daarbij valt op dat alleen in art. 317 lid 5 de clausule voorkomt: «tenzij de statuten het mogelijk maken alle bepalingen daarvan te wijzigen». Zal dit systeem niet tot enige verwarring aanleiding geven? Te overwegen ware in art. 316 lid 2 de laatste zin te schrappen met gelijktijdige schrapping van de geciteerde clausule in art. 317 lid 5. Aan art. 317 zou in deze opzet kunnen worden toegevoegd dat belanghebbenden per advertentie door de stichting erop attent gemaakt moeten worden dat zij vóór een bepaalde datum een verweerschrift kunnen indienen op de voet van art. 429h Rv. Onder de werking van de bepaling zouden voorts ook verenigingen kunnen worden gebracht. Wat vindt de minister hiervan?

Artikel 317

De leden van de D'66-fractie wezen erop dat het tweede lid een minimum wachttijd aan geeft van een maand na de aankondiging van de nederlegging van het fusievoorstel. Nergens wordt evenwel een maximum termijn genoemd. Deze leden waren van mening dat dit betekent dat in principe op een fusievoorstel dat vele jaren oud is, tot fusie kan worden besloten. Wordt eerder besloten, dan kan men nog jaren wachten met het doen verlijden van de notariële akte. Is een dergelijke gang van zaken in overeenstemming met de strekking van de regering, art. 314 in het bijzonder? zo vroegen zij zich af.

Artikel 332

Fuseert een bestaande verkrijgende vennootschap dan zullen over het algemeen de statuten gewijzigd moeten worden. De leden van de D'66-fractie vroegen zich af of het niet van belang zou kunnen zijn te bepalen dat ook ter zake van deze wijziging de verklaring van geen bezwaar moet zijn verleend vóórdat de akte van fusie wordt verleend.

Artikel 333

De leden van de D'66-fractie merkten op, dat het tweede lid de artikelen 326–328 buiten toepassing stelt indien de aandelen van twee vennootschappen in handen zijn van een en dezelfde persoon. Dit betekent onder meer dat het fusievoorstel geen ruilverhouding hoeft te bevatten. Aangezien het fusiebesluit niet mag afwijken van het voorstel, zal dit evenmin over een ruilverhouding reppen. Hoe kan dan worden vastgesteld hoeveel nieuwe aandelen door de fusie zijn ontstaan? Buiten toepassing laten van art. 328 betekent onder meer dat een accountantsverklaring, dat het eigen vermogen van de verdwijnende vennootschap tenminste overeenkwam met het nominaal gestorte bedrag op de nieuwe aandelen, ontbreekt. Waarom is een dergelijke verklaring in dit geval niet nodig? Kan de minister hier antwoord op geven?

De voorzitter van de commissie,
Kosto

De griffier van de commissie,
Kerkhofs